

1. helluntain jälkeinen viikko, keskiviikko

Päivän epistola

(Room. 1: 18 – 27)

”Veljet, Jumalan viha ilmestyy taivaasta ja kohdistuu kaikkeen jumalattomuuteen ja vääryyteen, jota ihmiset tekevät pitäessään totuutta vääryyden vallassa. Sen, mitä Jumalasta voidaan tietää, he kyllä voivat nähdä. Onhan Jumala ilmaissut sen heille. Hänen näkymättömät ominaisuutensa, hänen ikuinen voimansa ja jumaluutensa, ovat maailman luomisesta asti olleet nähtävissä ja havaittavissa hänen teoissaan. Sen vuoksi he eivät voi puolustautua. Vaikka he ovat tunteneet Jumalan, he eivät ole kunnioittaneet ja kiittäneet häntä Jumalana, vaan heidän ajatuksensa ovat käyneet turhanpäiväisiksi ja heidän ymmärtämätön sydämensä on pimentynyt. He väittävät olevansa viisaita mutta ovat tulleet tyhmiksi, ja he ovat vaihtaneet katoamattoman Jumalan kirkkauden katoavaisten ihmisten ja lintujen, nelijalkaisten ja matelijoiden kuviin. Sen vuoksi Jumala on jättänyt heidät mielihalujensa valtaan sellaiseen saastaisuuteen, että he keskinäisissä suhteissaan häpäisevät oman ruumiinsa. He ovat vaihtaneet Jumalan totuuden valheeseen, he ovat kunnioittaneet ja palvelleet luotua eivätkä Luojaa – olkoon hän ikuisesti ylistetty, aamen. Siksi Jumala on jättänyt heidät häpeällisten himojen valtaan. Naiset ovat vaihtaneet sukupuoliyhteyden luonnonvastaiseen, ja miehet ovat samoin luopuneet luonnollisesta yhteydestä naisiin ja heissä on syttynyt himo toisiaan kohtaan. Miehet ovat harhautuneet harjoittamaan keskenään säädyttömyyttä ja saavat ansaitsemansa palkan.”

Tämänpäiväinen teksti on muodoltaan saarna, joka on osoitettu pakanoille. Siinä esitetään Jumalan tuomio tälle maailmalle. Tämä käy selville varsinkin tekstin ensimmäisestä lauseesta.

”Jumalan viha” kuvaa Jumalan reaktiota ihmisen syntiin ja pahuuteen. Paavali lainaa tässä profeetta Jesajan kuvausta Jumalan rangaistuksesta pakanoille (Jes. 30: 27 – 28), tosin lievemmassä muodossa. Teksti suuntautuu tulevaisuuteen, viimeiseen tuomioon. Kyse ei ole Jumalan itsehillinnän menettämisestä vaan tilanteesta, jossa Jumalan totuus ja rakkaus kohtaavat ne, jotka torjuvat Hänet.

”Mitä Jumalasta voidaan tietää” on ymmärretty hieman eri tavoin. Kaikkialla muualla Uudessa testamentissa kyseinen sana merkitsee ”tiedetään”, ei ”voidaan tietää”. Osa kirkon opettajista onkin ymmärtänyt tekstin merkityksessä ”mitä tiedetään Jumalasta”. Osa ymmärtää ”kykynä ymmärtää”. ”He kyllä voivat nähdä” ei välttämättä merkitse ymmärtämistä.

”Nähtävissä ja havaittavissa hänen teoissaan” kuvaa Jumalan tuntemisen tavan. Me tunnemme Hänet

Hänen toimintansa kautta. Mutta Jumalan syvintä olemusta me emme tunne.

”Maailman luomisesta asti” kertoo sanansa mukaisesti luomisesta. Vanhassa testamentissa on monia kohtia, missä kiinnitetään huomiota tämän havaitsemiseen (Job 40: 6 – 42: 6, Ps 19: 1 – 6, Jes. 40: 12 – 31).

”Sen vuoksi he eivät voi puolustautua” nousee juutalaisesta ajattelusta. Sen mukaan pakanat ovat syyllisiä, kun he eivät tunnusta Jumalaa ja kunnioita Häntä. Jumala siis on olemassa, myös pakanoille. He voivat nähdä Hänet Hänen toimintansa kautta. He eivät voi puolustautua sillä, että he eivät tienneet. Koko luomakunta kertoo Jumalasta: ”Taivaat julistavat Jumalan kunniaa, taivaankansi kertoo hänen teoistaan” (Ps 19: 2).

Paavalin mukaan pakanat ovat tunteneet Jumalan, ainakin jossain määrin. Pakanoiden synniksi muodostuu se, että he eivät kunnioita ja kiitä Jumalaa. Paavalin ajatuksessa meidän tulee kunnioittaa Luoja, ei luotua.

”He ovat vaihtaneet katoamattoman Jumalan kirkkauden katoavaisten ihmisten...kuviin” nousee esille psalmista 106: ”He vaihtoivat Herran, Kunniansa, ruohoa syövän naudan kuvaan.” (jae 20). Tämä taas tulee toisesta Mooseksen kirjasta. Kansa näki Jumalan kirkkauden (2. Moos. 24: 17, 40: 34 – 35) mutta vaihtoivat sen kultaiseen sonniin (2. Moos. 32). Paavalin luettelo kielletyistä kuvista tulee viidenneistä Mooseksen kirjasta (5. Moos. 4: 15 – 20). Selvennyksenä on todettava, että kyse on epäjumalankuvan tekemisestä, ei tavallisesta kuvasta tai ikonista.

”Jumala on jättänyt heidät” kertoo Jumalan vihan seurauksena tulevan rangaistuksen. Paavali yrittää luoda luontaisen yhteyden synnin ja rangaistuksen välille: jumalattomuus tuo rangaistuksen (Viisauden kirja 11: 15 – 16, Hes. 23: 28 – 30). Epäjumalanpalvelus, joka on seuraus siitä, ettei Jumalaa osata palvoa oikein, johtaa siveettömyyteen. Tämän ajatuskulun taustalla Paavalilla on jälleen Viisauden kirja (14: 22 – 31).

”Olkoon hän ikuisesti ylistetty, aamen” on ylistyslauselma, jonka Paavali on spontaanisti lisännyt tähän kohtaan mainitessaan Luojan.

Paavali näkee luonnolliseksi sukupuoliyhteydeksi miehen ja naisen välisen kanssakäymisen. Hän pitää luonnonvastaisena homoseksuaalisuutta. Siinä ihminen valitsee toisenlaisen toimintatavan kuin mitä Luoja oli tarkoittanut. Paavalin mukaan tämä on seurausta epäjumalien palvonnasta. Myös

Vanhan testamenti laki kielsi mieheltä miehen kanssa makaamisen (kielletyistä sukupuolisuhteista, kts. 3. Moos 18: 5 – 23). Tekstiä on tulkittu myös hieman toisella tapaa, sillä sanonta ”luonnonvastainen sukupuoliyhteys” Paavalin aikana tarkoitti myös liiallista halujen tyydyttämistä, jonka katsottiin heikentävän ruumista.

Huomispäivän epistola jatkuu siitä, mihin tämänpäiväinen loppui. Siinä jatkuu luettelo erilaisista synneistä, jotka johtavat eroon Jumalasta.

Päivän evankeliumi

(Matt. 5: 20 – 26))

”Herra sanoi opetuslapsilleen: ”Ellette te noudata Jumalan tahtoa paljon paremmin kuin lainopettajat ja fariseukset, te ette pääse taivasten valtakuntaan. Teille on opetettu tämä isille annettu käsky: Älä tapa. Se, joka tappaa, on ansainnut oikeuden tuomion. Mutta minä sanon teille: jokainen, joka on vihoissaan veljelleen, on ansainnut oikeuden tuomion. Samoin jokainen, joka sanoo veljelleen: Senkin hölmö, on ansainnut Suuren neuvoston tuomion, ja se, joka sanoo: Sinä hullu, on ansainnut helvetin tulen.” Jos siis olet viemässä uhrilahjaasi alttarille ja siinä muistat, että veljelläsi on jotakin sinua vastaan, niin jätä lahjasi alttarin eteen ja käy ensin sopimassa veljesi kanssa. Mene sitten vasta antamaan lahjasi. ”Tarjoa vastapuolellesi sovintoa jo silloin, kun vielä olet hänen kanssaan matkalla oikeuteen. Muuten hän saattaa luovuttaa sinut tuomarille ja tuomari vartijalle, ja niin sinut teljetään vankilaan. Usko minua: sieltä sinä et pääse, ennen kuin olet maksanut kaiken viimeistä kolikkoa myöten.”

Tekstin alussa puhutaan Jumalan tahdon noudattamisesta. Vanhassa käännöksessä käytetään sanaa vanhurskaus. Uusi käännös ymmärretään paremmin nykyään. Molemmat ovat oikein, sillä vanhurskaus tarkoittaa Jumalan tahdon mukaista elämää. Matteus korostaa Jeesuksen korkeaa eettisyyttä, oikeudenmukaisuutta. Hänen vastustajinaan olivat farisealaiset rabbiinit. Huomionarvoista on, että Jeesus ei sano, etteivätkö fariseuksen pääsisi taivasten valtakuntaan. Tässä varoitetaan kristittyjä väärästä toiminnasta. Lainopettajat olivat arvovaltaisia Vanhan testamentin lain tulkitsijoita.

Kristillinen vanhurskaus eroaa juutalaisten opettamasta vanhurskaudesta. Juutalaisuudessa noudatettiin lakia ja kuviteltiin, että lain noudattamisen kautta ihminen tulee vanhurskaaksi. Kristinuskossa vanhurskaus liittyy siihen, että kristitty liittää koko elämänsä Kristuksen yhteyteen ja näin Jumalan armosta tulee vanhurskaaksi. Tämä vanhurskaus johtaa ihmisen pelastukseen.

Lopputeksti käsittelee vihaa ja riitaa. Ensi silmäyksellä vaikuttaa, että Jeesus haluaa kumota Vanhan testamentin lain. Siitä ei kuitenkaan ole kyse. Ennenminkin Hän menee lain tekstin taakse pyrkien löytämään sen alkuperäisen merkityksen. Voidaan jopa sanoa, että Hän radikalisoi sen. Hän korjaa lain väärän muodon tai tulkinnan. Muoto: Teille on sanottu... Mutta minä sanon teille, muistuttaa juutalaisten rabbiin opetustyyliä.

”Teille on opetettu tämä isille annettu käsky” edellyttää, että kuulijakunta tuntee juutalaisen lain. Verbi on passiivinen, opettajana on Jumala. Sana ”isille” tarkoittaa Mooseksen ajan ihmisiä, jotka vastaanottivat lain. Käsky ”Älä tapa” löytyy sekä toisesta että viidennestä Mooseksen kirjasta (2. Moos. 20: 13, 5. Moos. 5: 17). ”Se, joka tappaa, on ansainnut oikeuden tuomion”, on perinteinen opetus. Jeesus ei kumoa sitä, mutta laajentaa tai syventää asian. Tappaminen ei ollut valtavan yleistä vanhoina aikoina. Se liittyi lähinnä klaanien väliseen yhteenottoon. Jeesus selittäessään tavallaan ”demokratisoi” käskyn, tuo sen jokaisen ihmisen elämän tasolle.

Kun Vanhan testamentin profeetat opettivat, he toivat opetettavan asian esille niin, että asia tulee Jumalalta. Jeesus ei hae opetukselleen auktoriteettia Jumalalta. Hän on itse oma auktoriteettinsa. ”Hän sanoi opetuslapsilleen: Mutta minä sanon teille”.

Väärä toiminta alkaa vääristä tunteista. Jeesuksen mukaan jo väärä tunne ansaitsee tuomion. Tässä on paikallaan varoituksen sana. Nykyaikana psykologit käsittelevät myös tunteita, myöskin vihan tunteita. Viha tunteena voi olla tai voi olla olematta syntiä. Se riippuu siitä, miten sitä käsittelee. Jos vihan tunne muuntuu vääräksi toiminnaksi, niin silloin se on syntiä. Tässä kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että Jeesus käsittelee vihan tunteen kehittymistä. Vihan tunteen suurentuessa ”oikeusistuin tai seuraus” kasvaa suuremmaksi. ”Oikeuden tuomion” viittaa juutalaisen paikallisen yhteisön antamaan tuomioon, ”Suuri neuvosto” viittaa Jerusalemin temppelin yhteydessä olevaan oikeusistuimeen ja ”helvetin tuli” viittaa jo annettuun tuomioon ja sen toteuttamiseen. Helveti eli Gehenna oli Jerusalemin kaupungin eteläpuolella oleva laakso, joka toimi kaatopaikkana. Tulen avulla käsiteltiin jätteitä. Aikanaan siellä on uhrattu myös ihmisiä sekä poltettu kulkutautien uhreja.

Raamatusta löytyy myös perusteluja ”oikeutetulle vihalle”. Siirakin kirjassa todetaan: ”Ei voi väärää vihaa vanhurskaana pitää” (Siir. 1: 22). Johtopäätöksenä on, että oikea viha olisi vanhurskasta? Paavali kirjoittaa: ”Vaikka vihastuttekini, älkää tehkö syntiä” (Ef. 4: 26). Tämän taustana on psalmin teksti: ”Vihastukaa, mutta älkää syntiä tehkö!” (vrt. Ps. 4: 5, Septuagintan mukainen käännös, joka

poikkeaa nykyisen suomennoksen tekstistä, 1700 -luvun suomennos on Septuagintan mukainen). ”Jeesus loi heihin vihaisen katseen” (Mark.3: 5) kertoo ihmisen Jeesuksen tunteista. Jakeen jatko kertoo syyn: ”hän oli murheellinen heidän sydämensä kovuudesta”. Paavalin käytös noita Barjesusta kohtaan osoittaa myös Paavalin vihastuneen (vrt. Ap.t. 13: 6 – 12). Paavali näyttää myös vihastuvan ylipappi Ananialle (vrt. Ap.t. 23: 2 – 3). Jeesus opettaa täydellisyyttä ja äskeiset Raamatun kohdat kertovat inhimillisen ihmisen toiminnasta.

Tässä yhteydessä on paikallaan käsitellä rakkautta ja vihaa sekä välinpitämättömyyttä. Rakkaus määritellään persoonasta ulospäin suuntautuvana toimintana toisen persoonan hyväksi. Viha on vääränlaista rakkautta. Toiminta suuntautuu kyllä persoonasta ulospäin, mutta ei toisen persoonan hyväksi. Se voidaan parantaa oppimalla rakastamaan vihamiestä. Välinpitämättömyys on rakkauden vastakohta. Silloin persoonassa ei tapahdu mitään suhteessa toiseen persoonaan. Rakkaus suuntautuu silloin kohti omaa persoonaa. Silloin rakastetaan vain omaa itseään. Kehittyessään tarpeeksi pitkälle ihminen hengellisesti eristäytyy sekä Jumalasta että lähimmäisistä. Lopputuloksena on joutuminen ”helvettiin”, ihminen on hylännyt Jumalan ja lähimmäisensä ja joutuu itse sinne, minne kaikki hylätty joutuu, kaatopaikalle, erilleen muista persoonista.

Vihastumista ei tule pelästyä, mutta se on väärä muoto tunteesta toista ihmistä kohtaan. Perinteisesti Kirkko opettaa, että viha voitetaan ”kahden askelman ohjelmalla”. Ensimmäinen on päätös olla vahingoittamatta vihan kohdetta. Toinen on rukoilla vihamiehen puolesta. Aluksi tämä rukous on pelkkiä sanoja, mutta sen toistaminen voi tehdä rukouksesta todellisen.

Uhrilahjan vieminen alttarille oli osa Jerusalemin temppelissä ollutta toimintaa. Se, että se mainitaan tässä, edellyttää kahta asiaa. Tämä teksti on laadittu ennen temppelin tuhoamista vuonna 70. Toiseksi tässä hyväksytään temppeli ja sen uhrin. Kristuksen ristiinnaulitsemisen jälkeen osa kristityistä jatkoivat temppelissä käymistä, osa hylkäsi sen.

Vanhan testamentin profeettojen opetuksen mukaan ensin oli oltava oikeudenmukaisuus, vasta sen jälkeen voitiin tuoda uhri. Jeesuksen opetus vastaa tässä profeettojen opetusta. Todellinen vanhurskaus toteutuu vasta vasta Jumalan valtakunnan toteutuessa lopullisesti, sen takia meidän uhrimme perustuu siihen, että me luotamme Jumalan armoon.

”Muistat, että veljelläsi on jotakin sinua vastaan.” Tämä vie ajatuksen pidemmälle. Ei riitä se, että minulla on jotakin toista vastaan, vaan jos toisella on minua vastaan, niin pitää sopia. Ennen kuin saavutan rauhan Jumalan kanssa, minulla pitää olla rauha muiden ihmisten kanssa. Jälleen, kyse on

rakkaudesta. Se on meidän uhrimme, että me opimme rakastamaan Jumalan lisäksi muita ihmisiä.

Kirkko toteuttaa tätä rakkautta myös jumalanpalveluksessa. Ennen ehtoollisen sakramentin toimittamista, uskontunnustuksen alussa, on rauhan suudelma. Liturgian teksti kehottaa siihen: ”Rakastakaamme toinen toistamme, että yksimielisesti tunnustaisimme”. Kirkkokansan keskuudesta tämä on jäänyt pois, mutta papisto tervehtii toisiaan suudellen ja lausuen: ”Kristus on keskellämme! On, ja tulee olemaan”. Apostolien kirjeissä kehoitetaan tähän suudelmaan (1. Kor. 16: 20, 1. Piet. 5: 14).

Riidan sopiminen ennen tuomioistuinta on edelleen viisas neuvo. Huomaa, miten asia kehittyy: ihminen luovutetaan tuomarille (oikeusistuimelle), hän luovuttaa vartijalle ja lopulta ihminen laitetaan vankilaan. Luukkaan evankeliumissa riidan sopiminen näyttää liittyvän viimeiseen tuomioon (Luuk. 12: 57 – 59). Matteuksen teksti näyttäisi liittyvän jumalanpalveluksen toimittamiseen. ”Sopikaa riitanne , ennen kuin aurinko laskee” (Ef. 4: 26 - 27) on apostoli Paavalin opetusta. Sopimisen siirtäminen antaa Paholaiselle tilaisuuden.